

Πρόταση μείωσης της πλεονάζουσας ρευστότητας του κυπριακού τραπεζικού συστήματος

Ανδρέας Μιλιδώνης (Καθηγητής Χρηματοοικονομικών, Πανεπιστήμιο Κύπρου) και Σταύρος Ζένιος (Καθηγητής Χρηματοοικονομικών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, και Κυπριακή Ακαδημία Επιστημών, Γραμμάτων, και Τεχνών)

31/8/2023

Μετά τις απαντωτές αυξήσεις επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), ως μέτρο μείωσης του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη (ΕΖ), έχουμε παρατηρήσει στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα αύξηση των δανειστικών επιτοκίων. Αυτή η αύξηση του κόστους δανεισμού αναμένεται να λειτουργήσει ως αποπληθωριστικό μέτρο, δηλαδή ένα μέτρο που συνάδει με τον στόχο της ΕΚΤ. Ανάλογες αυξήσεις παρατηρήθηκαν στα τραπεζικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Από την άλλη, παρατηρούμε μια δυσκολία στην αύξηση των καταθετικών επιτοκίων στην Κύπρο. Τα τραπεζικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών έχουν αυξήσει σε μεγαλύτερο βαθμό τα καταθετικά επιτόκια και η διαφορά (spread) μεταξύ δανειστικών και καταθετικών επιτοκίων στην Κύπρο είναι από τα υψηλότερα στην ΕΖ.¹ Η αύξηση των καταθετικών επιτοκίων λειτουργεί επίσης ως αποπληθωριστικό μέτρο, διότι οι καταθέτες έχουν περισσότερα κίνητρα να αποταμιεύσουν αντί να καταναλώσουν, αφού οι αποταμιεύσεις τους θα λαμβάνουν μεγαλύτερη απόδοση. Η διατήρηση των χαμηλών καταθετικών επιτοκίων δρα ανασταλτικά προς τον στόχο της ΕΚΤ. Από την άλλη, η διαφορά μεταξύ των δανειστικών και καταθετικών επιτοκίων, μεταφράζεται σε σημαντικά μεγαλύτερα κέρδη για τις τράπεζες για τους πρώτους 6 μήνες του 2023, σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Στην αυξημένη κερδοφορία συμβάλλουν επίσης οι προμήθειες και οι χρεώσεις των τραπεζών για τις πλείστες τραπεζικές υπηρεσίες που παρέχονται στους καταναλωτές. Σύμφωνα με τα δεδομένα που δημοσίευσαν οι δύο μεγαλύτερες συστημικές τράπεζες, έχουν υπερδιπλασιάσει την κερδοφορία τους σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, και έχουν προχωρήσει ή προτίθενται να προχωρήσουν σε πληρωμή μερίσματος από αυτά τα κέρδη.

Η δυστοκία στην αύξηση των καταθετικών επιτοκίων, σύμφωνα με τις τράπεζες, είναι λόγω της πλεονάζουσας ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα (2^η μεγαλύτερη στην ΕΖ). Με βάση τα αποτελέσματα των δύο μεγαλύτερων τραπεζών της Κύπρου, μέχρι τις 30 Ιουνίου 2023, βλέπουμε ότι ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (ΔΚΡ) και των δύο τραπεζών, υπερβαίνει κατά πολύ των ελάχιστων κανονιστικών απαιτήσεων ύψους 100%, και συγκεκριμένα είναι 270% για το Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου (€6,1 δισ.) και 499% για τον Όμιλο Ελληνικής Τράπεζας (€7,2 δισ.). Σε απόλυτους αριθμούς, το συνολικό πλεόνασμα ρευστότητας ανέρχεται σε €13,3 δισ.

Πως μπορεί να μειωθεί η πλεονάζουσα ρευστότητα και να αυξηθούν τα καταθετικά επιτόκια;

Η πρότασή μας προνοεί ότι, ένα μεγάλο μέρος του δημοσίου χρέους το οποίο ωριμάζει εντός του 2024 (περίπου €2,5 δισ.), να προσφερθεί ως επένδυση σε ντόπιους καταναλωτές με κάποιους περιορισμούς. Περιγράψουμε πιο κάτω τα κύρια σημεία της πρότασής μας και παραθέτουμε τα θετικά σημεία αλλά και σημεία που χρήζουν προσοχής, προς το Υπουργείο Οικονομικών για πιθανή υλοποίηση του:

Θετικά σημεία:

- ένα μέρος της πλεονάζουσας ρευστότητας θα μπορούσε να απορροφηθεί από την ντόπια αγορά χωρίς να επηρεάσει σημαντικά τους ΔΚΡ των τραπεζών (€2,5 δισ. από τα, τουλάχιστον €13,3 δισ. που αναφέρονται πιο πάνω).
- δεν θα υπάρξει επιπρόσθετο δημοσιονομικό κόστος, αν υποθέσουμε ότι το κράτος δεν σκοπεύει να ξοφλήσει οριστικά αυτό το χρέος, αλλά να το ανανεώσει. Με άλλα λόγια, αντί το κράτος να

δανείζεται από ξένους επενδυτές, θα μπορούσε μόνο για το 2024 να δανειστεί από ντόπιους επενδυτές. Έτσι, θα δοθεί η ευκαιρία για αυξημένη απόδοση στους ντόπιους καταναλωτές.

- Το ημερολόγιο έκδοσης χρέους για το 2024 δεν έχει ακόμα εκδοθεί, άρα δεν θα προκληθεί αβεβαιότητα στους ξένους επενδυτές που πιθανόν να ανέμεναν (βάση του ημερολογίου έκδοσης χρέους) ότι θα είχαν την ευκαιρία επένδυσης στην ανανέωση αυτού του χρέους για το 2024.
- Η μείωση της πλεονάζουσας ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα αναμένεται να ωθήσει τις τράπεζες να αυξήσουν τα καταθετικά επιτόκια, και έτσι να βοηθήσουν στην αποπληθωριστική τάση που αναμένεται από την πιθανή μείωση στην κατανάλωση.

Σημεία που χρήζουν προσοχής:

- Η πιο πάνω πρόταση αναμένεται να αποτελέσει επενδυτικό προϊόν και πιθανόν να μην καλύπτεται από το Σχέδιο Προστασίας Καταθέσεων (ΣΠΚ).
- Να περιοριστεί το ποσό το οποίο μπορεί ένας/μία καταναλωτής να επενδύσει (δηλαδή να επιβληθεί «οροφή») για να αποφευχθεί η συγκέντρωση ρίσκου για κάθε πιθανό επενδυτή σε ένα επενδυτικό προϊόν.
- Το κράτος να καθορίσει τη προμήθεια των οργανισμών που θα το προωθήσουν, σε μερικές μονάδες βάσης (π.χ. 5 μονάδες βάσης (0,05%) για την προώθηση επένδυσης σε κρατικό ομόλογο ύψους 2 δισ. ευρώ, αντιστοιχούν σε προμήθεια 1 εκατομμυρίου). Θα πρέπει να υπάρξει πλήρης διαφάνεια για τους όρους έκδοσης του πιο πάνω προϊόντος.
- Η διάρκεια του ομολόγου και οι νομικές πτυχές της πιο πάνω πρότασης θα πρέπει να εξεταστούν από το Γραφείο Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους του Υπουργείου Οικονομικών.

Πέραν της πιο πάνω πρότασης, είναι καιρός η Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού (Ε.Π.Α.) της Κυπριακής Δημοκρατίας να εξετάσει το θέμα της ανταγωνιστικότητας στον τραπεζικό τομέα. Με βάση τα στοιχεία της ΕΚΤ μέχρι το τέλος του 2022, οι πέντε μεγαλύτερες τράπεζες στην Κύπρο κατέχουν το 92% της αγοράς, ένα στοιχείο που τοποθετεί την Κύπρο στη 2^η θέση των πιο συγκεντρωμένων (ή λιγότερο ανταγωνιστικών) αγορών της ΕΖ, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε χώρες παρόμοιου μεγέθους με την Κύπρο όπως η Μάλτα φθάνει κοντά στο 75%. Αν και η πρότασή μας θα μπορούσε να βοηθήσει να μειωθεί η πλεονάζουσα ρευστότητα στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα, σίγουρα δεν μπορεί να βοηθήσει στο θέμα των δανειστικών επιτοκίων, αφού η τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, σε μια αγορά με χαμηλή ανταγωνιστικότητα, είναι δύσκολο να γίνεται προς όφελος του καταναλωτή. Η πρότασή μας δεν θα μπορέσει επίσης να βοηθήσει στη μείωση των προμηθειών και των χρεώσεων των τραπεζών, αφού η έλλειψη επαρκούς ανταγωνισμού στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα λειτουργεί ως τροχοπέδη για την ανταγωνιστική τιμολόγηση των προσφερόμενων υπηρεσιών, που παρατηρούμε σε άλλα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα.

ⁱ Λεπτομερή στοιχεία στην παρουσίαση του Ανδρέα Μιλιδώνη, *Cypriot Banks: Navigating Global Challenges and Future Prospects*, June 27 2023. <http://amilidonis.com/wp-content/uploads/2023/06/Cyprus-Banking-Sector-AM.pptx>